

Υπόθεση T-210/01

General Electric Company

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

«Προσφυγή ακυρώσεως — Ανταγωνισμός — Απόφαση της Επιτροπής με την οποία κηρύσσει συγκέντρωση ασυμβίβαστη προς την κοινή αγορά — Κανονισμός (ΕΟΚ) 4064/89 — Αεροναυπηγικές αγορές — Αγορά της Honeywell από την General Electric — Κάθετη ολοκλήρωση — Συνολικές συμφωνίες — Αποτελέσματα αποκλεισμού — Οριζόντιες αλληλεπικαλύψεις — Δικαιώματα άμυνας»

Απόφαση του Πρωτοδικείου (δευτερο πενταμελές τμήμα) της 14ης Δεκεμβρίου 2005 II - 5596

Περίληψη της αποφάσεως

1. Προσφυγή ακυρώσεως — Αντικείμενο — Απόφαση περί ελέγχου των συγκεντρώσεων — Απόφαση που στηρίζεται σε πλείονες άξονες συλλογισμού, έκαστος των οποίων θα αρκούσε αφ' εαυτού να στηρίξει το διατακτικό της — Πλήρωση των κριτηρίων ασυμβίβαστου προς την κοινή αγορά τουλάχιστον ως προς μία από τις σχετικές αγορές — Αβάσιμη προσφυγή

(Άρθρο 230 ΕΚ· κανονισμός 4064/89 του Συμβουλίου, άρθρα 2 §§ 1, στοιχείο α', και 3)

2. Ανταγωνισμός — Συγκεντρώσεις — Εξέταση από την Επιτροπή — Εκτιμήσεις οικονομικής φύσεως — Διακριτική εξουσία εκτιμήσεως — Δικαστικός έλεγχος — Έκταση — Όρια
(Κανονισμός 4064/89 του Συμβουλίου, άρθρο 2)

3. Ανταγωνισμός — Συγκεντρώσεις — Εκτίμηση της συμβατότητας με την κοινή αγορά — Δεν υφίσταται τεκμήριο
(Κανονισμός 4064/89 του Συμβουλίου)

4. Ανταγωνισμός — Συγκεντρώσεις — Εκτίμηση της συμβατότητας με την κοινή αγορά — Ανάλυση των δυνητικών προοπτικών εξελίξεως της οικείας αγοράς — Ανάγκη αυστηρής αναλύσεως — Δικαστικός έλεγχος — Έκταση
(Κανονισμός 4064/89 του Συμβουλίου, άρθρο 2 §§ 2 και 3)

5. Ανταγωνισμός — Συγκεντρώσεις — Εκτίμηση της συμβατότητας με την κοινή αγορά — Συγκέντρωση εταιριών ετερογενών δραστηριοτήτων — Έννοια — Συνεκτίμηση της πιθανότητας δημιουργίας ή ενισχύσεως δεσπόζουσας θέσεως στην αγορά αναφοράς μιας από τις επιχειρήσεις που συμμετέχουν στην πράξη συγκεντρώσεως — Επιτρέπεται — Δυνατότητα της Επιτροπής να στηριχθεί στη δυνάμενη να προβλεφθεί συμπεριφορά της εταιρίας που προκύπτει από τη συγκέντρωση — Όροι — Παρουσίαση μιας αυστηρής αναλύσεως που στηρίζεται σε στέρεες αποδείξεις
(Κανονισμός 4064/89 του Συμβουλίου, άρθρο 2 §§ 2 και 3)

6. Ανταγωνισμός — Συγκεντρώσεις — Εκτίμηση της συμβατότητας με την κοινή αγορά — Συγκέντρωση εταιριών ετερογενών δραστηριοτήτων — Συνεκτίμηση αντίθετων προς τον ανταγωνισμό μορφών συμπεριφοράς που δύνανται να προβλεφθούν — Επιτρέπεται — Έλλειψη υποχρέωσης της Επιτροπής να εκτιμήσει την πιθανότητα υπάρξεως τέτοιων μορφών συμπεριφοράς με γνώμονα κινδύνους σύμφυτους με την υιοθέτηση των συγκεκριμένων μορφών συμπεριφοράς από μια επιχείρηση
(Άρθρο 82 ΕΚ· κανονισμός 4064/89 του Συμβουλίου, άρθρο 2 §§ 2 και 3)

7. Ανταγωνισμός — Συγκεντρώσεις — Εκτίμηση της συμβατότητας με την κοινή αγορά — Κριτήρια — Δημιουργία ή ενίσχυση δεσπόζουσας θέσεως που παρακωλύει σε μεγάλο βαθμό τον ουσιαστικό ανταγωνισμό στην κοινή αγορά — Σωρευτικός χαρακτήρας — Αλληλεπίδραση — Υποχρέωση τυπικής συνδέσεως των σκέψεων που διατυπώνονται ως προς το πρώτο κριτήριο αλλά αφορούν και το δεύτερο, με το δεύτερο αυτό κριτήριο — Δεν υφίσταται
(Άρθρα 82 και 253 ΕΚ· κανονισμός 4064/89 του Συμβουλίου, άρθρο 2 §§ 2 και 3)

8. Ανταγωνισμός — Δεσπόζουσα θέση — Έννοια
(Άρθρο 82 ΕΚ)
9. Ανταγωνισμός — Δεσπόζουσα θέση — Χαρακτηρισμός με κριτήριο την κατοχή ιδιαίτερος σημαντικού μεριδίου αγοράς — Εκτίμηση της ενισχύσεως των μεριδίων αγοράς σε μια αγορά που υπόκειται σε διαγωνισμούς και χαρακτηρίζεται από τη σύναψη περιορισμένου αριθμού συμβάσεων μεγάλης αξίας
(Άρθρο 82 ΕΚ)
10. Ανταγωνισμός — Δεσπόζουσα θέση — Ύπαρξη — Επίδραση έντονου ανταγωνισμού στην οικεία αγορά — Δεν υφίσταται εφόσον υπάρχει επιχείρηση ικανή να συμπεριφέρεται χωρίς να λαμβάνει υπόψη τον ανταγωνισμό αυτόν — Οικονομικές παραχωρήσεις στις οποίες προβαίνει η επιχείρηση για να κερδίσει ορισμένους διαγωνισμούς που αφορούν προϊόντα μεγάλης αξίας — Δεν ασκούν επιρροή
(Άρθρο 82 ΕΚ)
11. Ανταγωνισμός — Κοινοτικοί κανόνες — Εφαρμογή από την Επιτροπή — Ανεξαρτησία έναντι των εκτιμήσεων των αρχών τρίτων κρατών
12. Ανταγωνισμός — Συγκεντρώσεις — Εκτίμηση της συμβατότητας με την κοινή αγορά — Αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα που απορρέουν από άμεση κάθετη σχέση — Αποτελέσματα που εξαρτώνται από τη μελλοντική συμπεριφορά της συγχωνευθείσας εταιρίας — Υποχρέωση της Επιτροπής να στηριχθεί σε στέρεες αποδείξεις ως προς την πιθανότητα επιδείξεως της προβαλλόμενης αντίθετης προς τον ανταγωνισμό συμπεριφοράς — Ελεύθερη εκτίμηση των αποδείξεων
(Κανονισμός 4064/89 του Συμβουλίου)
13. Ανταγωνισμός — Δεσπόζουσα θέση όσον αφορά την πώληση ουσιωδών συστατικών — Άρνηση πωλήσεως — Κατάχρηση
(Άρθρο 82 ΕΚ)
14. Ανταγωνισμός — Συγκεντρώσεις — Εξέταση από την Επιτροπή — Απόδειξη της υπάρξεως, στο εγγύς μέλλον, συμπεριφοράς που δημιουργεί ή ενισχύει δεσπόζουσα θέση — Υποχρέωση να στηριχθεί σε στέρεες αποδείξεις
(Κανονισμός 4064/89 του Συμβουλίου)

15. Διαδικασία — Προβολή νέων ισχυρισμών κατά τη διάρκεια της δίκης — Νέος ισχυρισμός — Έννοια — Απάντηση σε ερώτημα που τέθηκε από το Πρωτοδικείο ως μέτρο οργάνωσης της διαδικασίας — Δεν περιλαμβάνεται
(Κανονισμός Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, άρθρα 48 και 64 § 3)
16. Πράξεις των οργάνων — Αιτιολόγηση — Υποχρέωση — Απόφαση που διαφέρει από εκείνη που ελήφθη προηγουμένως σε υπόθεση που αφορούσε παρεμφερείς ή όμοιες περιπτώσεις ή τους ίδιους επιχειρηματίες — Έκταση
(Άρθρο 253 ΕΚ)
17. Ανταγωνισμός — Κοινοτικοί κανόνες — Εφαρμογή — Κανόνες που θεσπίζονται προς τούτο από την Επιτροπή — Υποχρέωσή της να συμμορφώνεται προς τους κανόνες αυτούς — Ανακοίνωση όσον αφορά τον ορισμό της αγοράς — Περιεχόμενο
(Άρθρο 82 ΕΚ· ανακοίνωση 97/С 372/03)
18. Ανταγωνισμός — Συγκεντρώσεις — Εξέταση από την Επιτροπή — Ορισμός της σχετικής αγοράς — Κριτήρια — Δυνατότητα αμοιβαίας υποκαταστάσεως των προϊόντων — Έννοια
(Κανονισμός 4064/89 του Συμβουλίου· ανακοίνωση της Επιτροπής 97/С 372/03, σημείο 36)
19. Ανταγωνισμός — Συγκεντρώσεις — Εκτίμηση της συμβατότητας με την κοινή αγορά — Αγορά που χαρακτηρίζεται από ανταγωνισμό έμμεσο και σχετικά περιορισμένο — Εξαγορά, από επιχείρηση που κατέχει δεσπόζουσα θέση, του μόνου ανταγωνιστή της — Επιτρέπεται — Προϋποθέσεις — Απόδειξη της ανυπαρξίας ουσιαστικού ανταγωνισμού στην αγορά πριν από τη συγκέντρωση
(Άρθρο 82 ΕΚ· κανονισμός 4064/89 του Συμβουλίου)
20. Ανταγωνισμός — Συγκεντρώσεις — Εξέταση από την Επιτροπή — Ανάλυση εκ μέρους των οικείων επιχειρήσεων δεσμεύσεων ικανών να καταστήσουν την κοινοποιηθείσα πράξη συμβατή προς την κοινή αγορά
(Κανονισμός 4064/89 του Συμβουλίου)
21. Διαδικασία — Εισαγωγικό δικόγραφο — Τυπικά στοιχεία του δικογράφου — Προσδιορισμός του αντικειμένου της διαφοράς — Συνοπτική έκθεση των προβαλλομένων ισχυρισμών
(Κανονισμός Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, άρθρο 44 § 1)

22. Ανταγωνισμός — Συγκεντρώσεις — Διοικητική διαδικασία — Πρόσβαση στον φάκελο — Σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας — Όρια
(Κανονισμός 4064/89 του Συμβουλίου)
23. Ανταγωνισμός — Διοικητική διαδικασία — Πρόσβαση στον φάκελο — Διάκριση μεταξύ στοιχείων επιβαρυντικών ή απαλλακτικών
24. Ανταγωνισμός — Διοικητική διαδικασία — Πρόσβαση στον φάκελο — Σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας — Όρια
25. Ανταγωνισμός — Συγκεντρώσεις — Διοικητική διαδικασία — Πρόσβαση στον φάκελο — Μη παροχή δικαιώματος προσβάσεως μεταξύ της απόφασης περί κινήσεως της διαδικασίας και της ανακοινώσεως των αιτιάσεων — Προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας — Δεν υφίσταται
(Κανονισμός 4064/89 του Συμβουλίου, άρθρο 6 § 1, στοιχείο γ')
26. Ανταγωνισμός — Συγκεντρώσεις — Διοικητική διαδικασία — Πρόσβαση στον φάκελο — Δικαίωμα προσβάσεως των μερών της συγκεντρώσεως τμηματικώς καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας — Δεν υφίσταται
(Κανονισμός 4064/89 του Συμβουλίου, άρθρο 18 § 1)
27. Ανταγωνισμός — Συγκεντρώσεις — Διοικητική διαδικασία — Συντομία των ενδιάμεσων προθεσμιών της διαδικασίας — Πρέπει να λαμβάνεται υπόψη, για την εκτίμηση της τηρήσεως των δικαιωμάτων άμυνας, η επιτακτική ανάγκη της ταχύτητας
(Κανονισμός 4064/89 του Συμβουλίου κανονισμός 447/98 της Επιτροπής, άρθρα 13 και 21)
28. Ανταγωνισμός — Διοικητική διαδικασία — Παρέμβαση του συμβούλου ακροάσεων — Απόφαση που τροποποιεί την υπηρεσιακή του κατάσταση κατά τη διάρκεια της διαδικασίας — Αμεση υποκατάσταση των νέων καθηκόντων στα παλαιά
(Απόφαση 2001/462 της Επιτροπής, άρθρο 2 §§ 1 και 2)
29. Κοινοτικό δίκαιο — Αρχές — Θεμελιώδη δικαιώματα — Τήρηση η οποία διασφαλίζεται από τον κοινοτικό δικαστή — Λαμβάνεται υπόψη η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
(Άρθρο 6 § 2 ΕΕ)

1. Στο μέτρο που ορισμένα σημεία του αιτιολογικού μιας απόφασης είναι, αφεαυτών, ικανά να δικαιολογήσουν επαρκώς από νομικής απόψεως την

απόφαση, οι πλημμέλειες τις οποίες πάσχουν άλλα σημεία του αιτιολογικού της πράξεως δεν ασκούν, εν πάση περιπτώσει, επιρροή στο διατακτικό της.

Επιπλέον, εφόσον το διατακτικό αποφάσεως της Επιτροπής στηρίζεται σε πλείονες άξονες συλλογισμού έκαστος των οποίων θα αρκούσε αφεαυτού να στηρίξει το διατακτικό αυτό, επιβάλλεται η ακύρωση της πράξεως αυτής, καταρχήν, μόνον εάν έκαστος των αξόνων αυτών πάσχει παρανομία. Στην περίπτωση αυτή, ένα σφάλμα ή άλλη παρανομία που επηρεάζει ένα μόνον άξονα της συλλογιστικής δεν αρκεί για να δικαιολογήσει την ακύρωση της επιδικης αποφάσεως, εφόσον το σφάλμα αυτό δεν ασκούσε καθοριστική επιρροή ως προς το διατακτικό στο οποίο κατέληξε το όργανο που εξέδωσε την εν λόγω απόφαση.

Ο κανόνας αυτός έχει εφαρμογή στο πλαίσιο των αποφάσεων στον τομέα του ελέγχου των συγκεντρώσεων. Συναφώς, η Επιτροπή πρέπει να απαγορεύει μια συγκέντρωση εφόσον αυτή πληροί τα κριτήρια του άρθρου 2, παράγραφος 3, του κανονισμού 4064/89. Πάντως, από το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού προκύπτει ότι η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη, κατά την εκτίμηση μιας διαδικασίας συγκεντρώσεως, μεταξύ άλλων, την ανάγκη διατηρήσεως και αναπτύξεως ουσιαστικού ανταγωνισμού μέσα στην κοινή αγορά με γνώμονα, μεταξύ άλλων, τη διάρθρωση όλων των σχετικών αγορών. Επομένως, η εκ μέρους της Επιτροπής εκτίμηση του ζητήματος αν μια συγκέντρωση δημιουργεί ή ενισχύει μία ή περισσότερες δεσπόζουσες θέσεις με αποτέλεσμα να παρακωλύεται σε μεγάλο βαθμό ο ουσιαστικός ανταγωνισμός πρέπει να πραγματοποιείται σε σχέση με τις συνθήκες που ισχύουν σε εκάστη των αγορών που μπορεί να επηρεαστεί από την κοινοποιηθείσα συγκέντρωση. Κατά

συνέπεια, εάν διαπιστώσει ότι τα ως άνω κριτήρια πληρούνται ως προς μία μόνον από τις σχετικές αγορές, η συγκέντρωση πρέπει να κηρυχθεί ασυμβίβαστη προς την κοινή αγορά.

Ως εκ τούτου, μια τέτοια απόφαση μπορεί να ακυρωθεί μόνον εάν επιβάλλεται η διαπίστωση όχι μόνον ότι ορισμένα από τα σημεία του αιτιολογικού της πάσχουν παρανομία, αλλά, επιπλέον, ότι τα σημεία που ενδεχομένως δεν πάσχουν παρανομία δεν αρκούν για να δικαιολογήσουν την ασυμβατότητα της κοινοποιηθείσας συγκεντρώσεως προς την κοινή αγορά. Εντούτοις, η διαπίστωση αυτή δεν εξοβελίζει την ανάγκη να εξετασθεί αν ορισμένες πτυχές του ανταγωνισμού που εντοπίζονται στην προσβαλλόμενη απόφαση ενισχύονται αμοιβαίως, οπότε θα ήταν αυθαίρετη η εκτίμηση εκάστου εξ αυτών μεμονωμένως.

(βλ. σκέψεις 42-45, 48, 734)

2. Η Επιτροπή διαθέτει περιθώριο εκτιμήσεως σε οικονομικά ζητήματα ενόψει της εφαρμογής των ουσιαστικού δικαίου κανόνων του κανονισμού 4064/89 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων, ειδικότερα του άρθρου του 2. Επομένως, ο έλεγχος του κοινο-

τικού δικαστή περιορίζεται στην εξακρίβωση της ουσιαστικής ακρίβειας των πραγματικών περιστατικών και της ελλείψεως προδήλου σφάλματος εκτιμήσεως.

Ως προς τη φύση του ελέγχου αυτού, υφίσταται ουσιαστική διάκριση μεταξύ των πραγματικών δεδομένων και διαπιστώσεων, αφενός, των οποίων την ενδεχόμενη ανακρίβεια μπορεί να ελέγξει ο δικαστής υπό το πρίσμα των επιχειρημάτων και των αποδεικτικών στοιχείων που του υποβλήθηκαν, και των εκτιμήσεων οικονομικού χαρακτήρα, αφετέρου.

Μολονότι πρέπει να αναγνωρισθεί στην Επιτροπή περιθώριο εκτιμήσεως ενόψει της εφαρμογής των ουσιαστικού δικαίου κανόνων του κανονισμού 4064/89, τούτο δεν συνεπάγεται ότι ο κοινοτικός δικαστής δεν πρέπει να ελέγχει τον νομικό χαρακτηρισμό οικονομικών δεδομένων από την Επιτροπή. Συγκεκριμένα, ο κοινοτικός δικαστής οφείλει, μεταξύ άλλων, να εξακριβώσει όχι μόνο την ακρίβεια των αποδεικτικών στοιχείων των οποίων έγινε επίκληση, την αξιοπιστία και τη συνοχή τους, αλλά οφείλει και να ελέγχει αν τα στοιχεία αυτά αποτελούν ένα σύνολο κρίσιμων δεδομένων που πρέπει να ληφθούν υπόψη για να αξιολογηθεί μια περίπλοκη κατάσταση και αν μπορούν να στηρίξουν τα συμπεράσματα που συνήχθησαν βάσει αυτών.

(βλ. σκέψεις 60, 62, 63, 253)

3. Ο κανονισμός 4064/89 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων δεν δημιουργεί τεκμήριο για τη συμβατότητα κοινοποιηθείσας συγκεντρώσεως με την κοινή αγορά και, κατά συνέπεια, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η Επιτροπή, αν έχει αμφιβολία, πρέπει να κλίνει προς την έγκριση της πράξεως συγκεντρώσεως της οποίας έχει επιληφθεί. Σε κάθε περίπτωση εναπόκειται στην Επιτροπή να διαμορφώνει σαφή άποψη ως προς τη συμβατότητα αυτή και να αποφασίζει αναλόγως.

(βλ. σκέψη 61)

4. Δεδομένου του περιθωρίου εκτιμήσεως που διαθέτει η Επιτροπή σε οικονομικά ζητήματα ενόψει της εφαρμογής των ουσιαστικού δικαίου κανόνων του κανονισμού 4064/89 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων, ο πραγματικός δικαστικός έλεγχος είναι ακόμη πιο αναγκαίος όταν η Επιτροπή πραγματοποιεί ανάλυση των προοπτικών εξελίξεως μιας αγοράς που θα μπορούσαν να προκύψουν από τη μελετώμενη συγκέντρωση.

Μια τέτοια ανάλυση των προοπτικών εξελίξεως μιας αγοράς πρέπει να γίνεται με μεγάλη προσοχή, καθόσον το ζήτημα δεν είναι να εξετασθούν πράξεις του παρελθόντος, για τις οποίες συχνά

υπάρχουν πολλά στοιχεία που καθιστούν δυνατό να κατανοηθούν οι αιτίες τους, ούτε καν πράξεις του παρόντος, αλλά να προβλεφθούν με λίγο-πολύ ισχυρή πιθανολόγηση πράξεις που θα λάβουν χώρα αν δεν ληφθεί καμία απόφαση που να απαγορεύει τη σχεδιαζόμενη συγκέντρωση ή να της θέτει συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Η ανάλυση των προοπτικών εξελίξεως που συνίσταται στο να εξεταστεί κατά ποιον τρόπο η συγκέντρωση θα μπορέσει να μεταβάλει τους παράγοντες που καθορίζουν την κατάσταση του ανταγωνισμού στην αγορά αυτή προκειμένου να εξακριβωθεί αν το αποτέλεσμα θα είναι να δημιουργηθεί σημαντικό εμπόδιο για τον πραγματικό ανταγωνισμό απαιτεί να φανταστεί κανείς διάφορες σχέσεις αιτίου και αποτελέσματος, προκειμένου να επιλέξει εκείνες που είναι οι πιο πιθανές.

(βλ. σκέψη 64)

5. Οι συγκεντρώσεις εταιριών ετερογενών δραστηριοτήτων είναι αυτές που δεν συνεπάγονται οριζόντιες επικαλύψεις μεταξύ των δραστηριοτήτων των μερών της συγκεντρώσεως ούτε κάθετες σχέσεις μεταξύ των μερών αυτών υπό αυστηρή έννοια. Ακόμη και αν, γενικώς, οι συγκεντρώσεις αυτές δεν παράγουν αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα, μπορούν, πάντως, να έχουν τέτοια αποτελέσματα σε ορισμένες περιπτώσεις. Στο πλαίσιο μακροπρόθεσμης αναλύσεως των αποτελεσμάτων πράξεως συγκεντρώσεως εταιριών ετερογενών δραστηριοτήτων, αν η Επιτροπή μπορεί να συναγάγει, λόγω των συσπειρωτικών συνεπειών που διαπιστώνει,

ότι, κατά πάσα πιθανότητα, θα δημιουργηθεί ή θα ενισχυθεί δεσπόζουσα θέση σε σχετικά εγγύς μέλλον και θα έχει ως συνέπεια ότι θα εμποδιστεί σε σημαντικό βαθμό ο πραγματικός ανταγωνισμός στην οικεία αγορά, πρέπει να την απαγορεύσει.

Συναφώς, οι πράξεις συγκεντρώσεως εταιριών ετερογενών δραστηριοτήτων δημιουργούν ορισμένα ειδικά προβλήματα, μεταξύ άλλων στο μέτρο που, αφενός, η ανάλυση της πράξεως αυτής μπορεί να συνεπάγεται ανάλυση των προοπτικών εξελίξεως μιας αγοράς με συνυπολογισμό ενός μελλοντικού χρονικού διαστήματος και, αφετέρου, μια δεδομένη συμπεριφορά εκ μέρους της συγχωνευθείσας εταιρίας μπορεί να καθορίσει κατά μεγάλο μέρος τις συνέπειες της συγκεντρώσεως αυτής. Συγκεκριμένα, οι σχέσεις αιτίου και αποτελέσματος κατόπιν μιας τέτοιας συγκεντρώσεως μπορεί να είναι δυσδιάκριτες, αβέβαιες και δυσαπόδεικτες. Στο πλαίσιο αυτό, η ποιότητα των αποδεικτικών στοιχείων που προσκομίζονται από την Επιτροπή για να αποδειχθεί η ανάγκη μιας αποφάσεως με την οποία η συγκεντρωση κηρύσσεται ασύμβατη με την κοινή αγορά είναι ιδιαίτερας σημαντική, καθόσον τα στοιχεία αυτά πρέπει να επιρρωννύουν τις εκτιμήσεις της Επιτροπής ότι, αν δεν ληφθεί μια τέτοια απόφαση, θα είναι πιθανό το σενάριο οικονομικής εξελίξεως στο οποίο στηρίζεται το κοινοτικό αυτό όργανο.

(βλ. σκέψεις 65, 66)

6. Κατά την ανάλυση από την Επιτροπή των αποτελεσμάτων πράξεως συγκεντρώσεως εταιριών ετερογενών δραστηριοτήτων, η πιθανότητα τηρήσεως ορισμένων μορφών συμπεριφοράς στο μέλλον πρέπει να υποβάλλεται σε εξαντλητική εξέταση, δηλαδή λαμβάνοντας υπόψη τόσο τα κίνητρα να επιδειχθούν τέτοιες μορφές συμπεριφοράς όσο και τους παράγοντες που μπορούν να μειώσουν ή και να εξαλείψουν τα κίνητρα αυτά, περιλαμβανομένου και του τυχόν παράνομου χαρακτήρα των πιο πάνω μορφών συμπεριφοράς.

Πάντως, θα ήταν αντίθετο προς τον προληπτικό σκοπό του κανονισμού 4064/89 να απαιτηθεί να εξετάζει η Επιτροπή, για κάθε σχέδιο συγκεντρώσεως, σε ποιο μέτρο τα κίνητρα τηρήσεως αντίθετων προς τον ανταγωνισμό μορφών συμπεριφοράς θα μειώνονταν ή και θα εξαλείφονταν λόγω της ελλείψεως νομιμότητας των σχετικών μορφών συμπεριφοράς, της πιθανότητας να εντοπιστούν οι περιπτώσεις αυτές, των διώξεων που θα μπορούσαν να ασκηθούν από τις αρμόδιες αρχές, τόσο σε κοινοτικό όσο και σε εθνικό επίπεδο, και των κυρώσεων που θα μπορούσαν να επιβληθούν. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή πρέπει, καταρχήν, να λαμβάνει υπόψη ότι το γεγονός ότι ορισμένη συμπεριφορά είναι ενδεχομένως παράνομη και, κατά συνέπεια, μπορεί να υποστεί κυρώσεις αποτελεί παράγοντα ικανό να μειώσει ή και να εξαλείψει τα κίνητρα μιας επιχειρήσεως να τηρήσει τη συγκεκριμένη συμπεριφορά. Αντιθέτως, η τελευταία αυτή εκτίμηση δεν απαιτεί εξαντλητική και εμπειριστατωμένη εξέταση των ρυθμίσεων των διαφόρων εφαρμοστέων εννόμων τάξεων και της κατασταλτικής πολιτικής που αυτές χαράσσουν, δεδομένου ότι μια ανάλυση που θα έχει ως σκοπό να αποδειχθεί η

πιθανή ύπαρξη παραβάσεως και να εξασφαλιστεί ότι για την παράβαση αυτή θα επιβληθούν κυρώσεις εντός διαφόρων εννόμων τάξεων θα ήταν υπερβολικά θεωρητική.

Επομένως, στο μέτρο που η Επιτροπή μπορεί, χωρίς να διεξαγάγει ειδική και εμπειριστατωμένη έρευνα για το θέμα αυτό, να εντοπίσει τον παράνομο χαρακτήρα της επίμαχης συμπεριφοράς, σε σχέση με το άρθρο 82 ΕΚ ή με άλλες διατάξεις του κοινοτικού δικαίου τις οποίες έχει αρμοδιότητα να εφαρμόσει, οφείλει να τον διαπιστώσει και να τον λάβει υπόψη προκειμένου να εκτιμήσει την πιθανότητα τηρήσεως τέτοιας συμπεριφοράς εκ μέρους της συγχωνευθείσας εταιρίας.

Συναφώς, μολονότι η Επιτροπή μπορεί να στηριχθεί σε σύντομη ανάλυση της νομιμότητας των επίμαχων μορφών συμπεριφοράς και του βαθμού πιθανολογήσεως να κατασταλούν, βασιζόμενη στα στοιχεία τα οποία διαθέτει κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεώς της στον τομέα του ελέγχου των συγκεντρώσεων, οφείλει, πάντως, στο πλαίσιο της εκτιμήσεώς της, να εντοπίσει τις συμπεριφορές που προβλέπει και, ενδεχομένως, να αξιολογήσει και να λάβει υπόψη το αποτρεπτικό αποτέλεσμα που θα μπορούσε να έχει ο σαφώς ή λίαν

πιθανώς παράνομος χαρακτήρας τους σε σχέση με το κοινοτικό δίκαιο.

σε σημείο ώστε να αποτελέσει από μόνη της καταχρηστική εκμετάλλευση της θέσεως αυτής.

(βλ. σκέψεις 70-75, 303, 304, 424, 425, 468)

7. Το άρθρο 2, παράγραφοι 2 και 3, του κανονισμού 4064/89 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων θέτει δύο σωρευτικά κριτήρια που αφορούν, το μεν πρώτο, τη δημιουργία ή την ενίσχυση δεσπόζουσας θέσεως και, το δεύτερο, το γεγονός ότι θα παρακωλυθεί ουσιωδώς ο ανταγωνισμός στην κοινή αγορά. Κατά συνέπεια, μια συγκέντρωση δεν μπορεί να απαγορευθεί παρά μόνον εάν συντρέχουν αμφότερα τα κριτήρια του άρθρου 2, παράγραφος 3.

Επομένως, κατά μείζονα λόγο, η ενίσχυση ή η δημιουργία δεσπόζουσας θέσεως, υπό την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 3, του κανονισμού 4064/89, μπορεί να αντιστοιχεί, σε ορισμένες περιπτώσεις, στην απόδειξη ουσιωδούς παρακωλύσεως του αποτελεσματικού ανταγωνισμού. Η διαπίστωση αυτή ουδόλως σημαίνει ότι το δεύτερο κριτήριο που θέτει το άρθρο 2 του κανονισμού 4064/89 συγχέεται νομικά με το πρώτο, αλλά απλώς ότι μπορεί να προκύψει από την ίδια πραγματική ανάλυση συγκεκριμένης αγοράς ότι συντρέχουν τα δύο κριτήρια.

Μπορεί όμως να αποτελέσει καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσεως το γεγονός ότι μια επιχείρηση που κατέχει δεσπόζουσα θέση ενισχύει τη θέση αυτή σε σημείο ώστε ο βαθμός κυριαρχίας που επιτυγχάνει παρακωλύει ουσιωδώς τον ανταγωνισμό, δηλαδή επιτρέπει να υπάρχουν μόνον επιχειρήσεις που εξαρτώνται, όσον αφορά τη συμπεριφορά τους, από την επιχείρηση που κατέχει τη δεσπόζουσα θέση. Επομένως η ενίσχυση δεσπόζουσας θέσεως μπορεί αφεαυτής να παρακωλύσει ουσιωδώς τον ανταγωνισμό, τούτο δε

Οι περιστάσεις τις οποίες μπορεί να επικαλεστεί η Επιτροπή προκειμένου να αποδείξει τον βαθμό ελλείψεως ελευθερίας δράσεως των ανταγωνιστών μιας επιχειρήσεως που είναι αναγκαίος για να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι δημιουργήθηκε ή ενισχύθηκε δεσπόζουσα θέση της επιχειρήσεως αυτής είναι συχνά οι ίδιες με αυτές που ασκούν επιρροή προκειμένου να εκτιμηθεί αν αυτή η δημιουργία ή ενίσχυση έχει ως συνέπεια ότι ο αποτελεσματικός ανταγωνισμός παρακωλύεται ουσιωδώς στην κοινή αγορά. Πράγματι, ένα γεγονός που επηρεάζει ουσιωδώς την ελευθερία των ανταγωνιστών να καθορίσουν αυτοτελώς την εμπορική πολιτική τους μπο-

ρεί επίσης να έχει ως συνέπεια να παρακωλύει τον ουσιαστικό ανταγωνισμό.

Επομένως, στο μέτρο που από τις αιτιολογικές σκέψεις μιας αποφάσεως που διαπιστώνει την ασυμβατότητα κοινοποιηθείσας πράξεως συγκεντρώσεως προς την κοινή αγορά, ακόμη και από αυτές που αφορούν τυπικά ανάλυση της δημιουργίας ή της ενισχύσεως δεσπόζουσας θέσεως, προκύπτει ότι η πράξη αυτή θα παραγάγει σε σημαντικό βαθμό αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η απόφαση αυτή είναι παράνομη για τον λόγο και μόνον ότι η Επιτροπή δεν συνέδεσε ρητώς και ειδικώς την περιγραφή των εν λόγω στοιχείων με το δεύτερο κριτήριο του άρθρου 2 του κανονισμού 4064/89, είτε υπό το πρίσμα της υποχρέωσης αιτιολογήσεως του άρθρου 253 ΕΚ είτε ως προς την ουσία. Πράγματι, η αντίστροφη προσέγγιση συνίσταται στο να επιβληθεί στην Επιτροπή καθαρώς τυπική υποχρέωση που της επιβάλλει να επικαλεστεί δύο φορές ορισμένες από τις ίδιες σκέψεις, πρώτον στην ανάλυση της δημιουργίας ή της ενισχύσεως δεσπόζουσας θέσεως σε δεδομένη αγορά και δεύτερον σε σχέση με την ουσιώδη παρακώλυση του ανταγωνισμού στην κοινή αγορά.

(βλ. σκέψεις 84, 86-89)

8. Η δεσπόζουσα θέση συνάγεται από το γεγονός ότι η οικεία επιχείρηση διαθέτει οικονομική ισχύ, πράγμα που της επιτρέπει να εμποδίζει τη διατήρηση αποτελεσματικού ανταγωνισμού στην αγορά αναφοράς και της προσφέρει, σε σημαντικό βαθμό, τη δυνατότητα ανεξάρτητης συμπεριφοράς έναντι των ανταγωνιστών της, των πελατών της και, σε τελική ανάλυση, των καταναλωτών. Συναφώς, η Επιτροπή δεν χρειάζεται να αποδείξει ότι οι ανταγωνιστές επιχειρήσεως θα αποκλειστούν από την αγορά, έστω και μακροπροθέσμως, προκειμένου να αποδειχθεί η ύπαρξη μιας τέτοιας θέσεως.

(βλ. σκέψεις 85, 114, 243)

9. Μολονότι η σημασία των μεριδίων αγοράς μπορεί να διαφέρει από τη μια αγορά στην άλλη, ιδιαίτερα σημαντικά μερίδια αγοράς συνιστούν αφ' εαυτών, και πλην εξαιρετικών περιστάσεων, απόδειξη της υπάρξεως δεσπόζουσας θέσεως. Τούτο μπορεί να συμβαίνει στην περίπτωση μεριδίου αγοράς 50 %.

Ωστόσο, σε μια αγορά που χαρακτηρίζεται από τη σύναψη περιορισμένου αριθμού συμβάσεων μεγάλης αξίας, το γεγονός ότι συγκεκριμένη επιχείρηση κέρδισε τους τελευταίους διαγωνισμούς δεν σημαίνει κατ' ανάγκην ότι κάποιος από τους ανταγωνιστές της δεν θα μπορέσει να κερδίσει τον επόμενο διαγωνισμό. Υπό την προϋπόθεση ότι

διαθέτει ένα ανταγωνιστικό προϊόν και ότι άλλοι παράγοντες δεν λειτουργούν υπέρ της πρώτης εταιρίας κατά καθοριστικό τρόπο, ο ανταγωνιστής θα μπορούσε πάντοτε να κερδίσει έναν σημαντικό διαγωνισμό και να αυξήσει διαμιάς ουσιαδώς τα μερίδια αγοράς του.

Πάντως, η διαπίστωση αυτή δεν δικαιολογεί το συμπέρασμα ότι τα μερίδια αγοράς δεν έχουν καμία σχεδόν αξία για την εκτίμηση της ισχύος των διαφόρων κατασκευαστών σε αγορά της φύσεως αυτής, ιδίως στο μέτρο που τα μερίδια αυτά παραμένουν σχετικώς σταθερά ή αποκαλύπτουν τάση ενισχύσεως της θέσεως επιχειρήσεως. Ακόμη και σε μια αγορά που υπόκειται σε διαγωνισμούς, το γεγονός ότι ένας κατασκευαστής διατηρεί, μάλιστα δε ενισχύει τα μερίδια αγοράς του επί σειρά ετών, συνιστά ένδειξη ισχύος στην αγορά. Πράγματι, φθάνει υποχρεωτικά κάποια στιγμή κατά την οποία η διαφορά μεταξύ των μεριδίων αγοράς ενός κατασκευαστή και των μεριδίων αγοράς των ανταγωνιστών του δεν μπορεί πλέον να αποδοθεί στον περιορισμένο αριθμό διαγωνισμών που συνιστούν τη ζήτηση στην αγορά.

(βλ. σκέψεις 115, 149-151, 540, 571)

10. Η υποχρέωση που επιβάλλεται σε μια επιχείρηση να μειώσει τις τιμές της, υπό την πίεση μειώσεων που οφείλονται στην πρωτοβουλία των ανταγωνιστών της, είναι γενικώς ασυμβίβαστη προς την ανεξαρτησία της συμπεριφοράς που χαρακτηρίζει μια δεσπόζουσα θέση.

Πάντως, η ύπαρξη ανταγωνισμού, έστω και έντονου, σε συγκεκριμένη αγορά δεν αποκλείει την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσεως στην ίδια αυτή αγορά, εφόσον η εν λόγω θέση χαρακτηρίζεται ουσιαδώς από την ικανότητα της επιχείρησης να συμπεριφέρεται χωρίς να λαμβάνει υπόψη, στη στρατηγική αγοράς που υιοθετεί, τον ανταγωνισμό αυτόν και χωρίς, ωστόσο, να υφίσταται επιζήμιες συνέπειες από τη στάση της αυτή. Επομένως, η ενδεχόμενη ύπαρξη ανταγωνισμού στην αγορά είναι, βεβαίως, γεγονός που ασκεί επιρροή, μεταξύ άλλων, προκειμένου να εκτιμηθεί η ύπαρξη δεσπόζουσας θέσεως, αλλά δεν είναι, αφεαυτής, καθοριστικό γεγονός συναφώς.

Για τον λόγο αυτόν, σε μια αγορά που αφορά προϊόντα πωλούμενα στο πλαίσιο διαγωνισμών οι οποίοι διεξάγονται περιοδικώς, έκαστος εκ των οποίων αφορά πωλήσεις μεγάλης αξίας, και χαρακτηρίζονται από παρατεταμένες διαπραγματεύσεις, υπάρχουν κατ' ανάγκη οικονομικές παραχωρήσεις, υπό τη μία ή την άλλη μορφή, εκ μέρους των διαγωνιζομένων στο μέτρο που τα φαινόμενα αυτά αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα μιας τέτοιας διαδικασίας διαπραγματεύσεων. Το γεγονός και μόνον

ότι μια επιχείρηση πρότεινε εκπώσεις για να κερδίσει ορισμένους διαγωνισμούς δεν είναι, αφεαυτού, ασυμβίβαστο, σε ένα τέτοιο πλαίσιο, με την εκ μέρους της κατοχή δεσπόζουσας θέσεως.

(βλ. σκέψεις 116, 117, 184, 215, 249)

11. Το γεγονός ότι οι αρμόδιες αρχές ενός ή περισσοτέρων τρίτων κρατών αξιολογούν ένα ζήτημα κατά συγκεκριμένο τρόπο στο πλαίσιο των δικών τους διαδικασιών δεν αρκεί αφεαυτού για να άρει την ορθότητα αποκλίνουσας εκτιμήσεως που υιοθέτησαν ενδεχομένως οι αρμόδιες κοινοτικές αρχές. Τα στοιχεία και τα επιχειρήματα που προβλήθηκαν στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας σε κοινοτικό επίπεδο, όπως και οι εφαρμοστέοι νομικοί κανόνες, δεν είναι κατ' ανάγκη τα ίδια με αυτά που έλαβαν υπόψη οι αρχές των τρίτων αυτών κρατών, και οι εκατέρωθεν εκτιμήσεις ενδέχεται, κατά συνέπεια, να διαφέρουν μεταξύ τους. Εάν ο διάδικος θεωρεί ότι ο συλλογισμός που δικαιολογεί το συμπέρασμα των αρχών τρίτου κράτους έχει ιδιαίτερη σημασία και μπορεί να μεταφερθεί στο πλαίσιο κοινοτικής διαδικασίας, μπορεί πάντοτε να τον επικαλεστεί επί της ουσίας, αλλά η αποδεικτική ισχύς του συλλογισμού αυτού δεν μπορεί να είναι καθοριστική.

(βλ. σκέψη 179)

12. Τα αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα μιας συγκεντρώσεως που απορρέουν από άμεση κάθετη σχέση προμηθευτή και πελάτη εξαρτώνται από τη μελλοντική συμπεριφορά της συγχωνευθείσας εταιρίας, χωρίς την οποία η εν λόγω πτυχή της συγχωνεύσεως δεν θα έχει καμία αρνητική συνέπεια. Επομένως, στην Επιτροπή απόκειται να προσκομίσει στέρεες αποδείξεις ως προς την πιθανότητα επιδείξεως της συμπεριφοράς αυτής.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι αποδείξεις αυτές θα είναι δυνατό να αποτελούνται από οικονομικές μελέτες που αποδεικνύουν την πιθανή εξέλιξη της καταστάσεως στην αγορά και την ύπαρξη κινήτρου για τη συγχωνευθείσα εταιρία να υιοθετήσει συγκεκριμένη συμπεριφορά.

Πάντως, εφόσον η αρχή που ισχύει στο κοινοτικό δίκαιο είναι η αρχή της ελεύθερης εκτιμήσεως των αποδείξεων, η έλλειψη αυτού του είδους αποδείξεων δεν είναι αφεαυτής καθοριστική. Ειδικότερα, σε μια περίπτωση όπου είναι προφανές ότι το εμπορικό συμφέρον μιας επιχειρήσεως συνηγορεί επιτακτικά υπέρ δεδομένης συμπεριφοράς, όπως η εκμετάλλευση της δυνατότητας να προκαλέσει διαταραχές στην επιχείρηση ανταγωνιστή, η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε πρόδηλο σφάλμα εκτιμήσεως καθόσον θεώρησε ότι είναι πιθανόν να τηρήσει πράγματι η συγχωνευθείσα επιχείρηση την προβλεφθείσα συμπεριφορά. Στην περίπτωση αυτή, οι απλές

οικονομικές και εμπορικές συνθήκες της υπό κρίση περιπτώσεως συνιστούν τις στέρεες αποδείξεις που απαιτεί η νομολογία.

(βλ. σκέψεις 295-297, 433)

13. Μολονότι η δεσπόζουσα θέση δεν μπορεί να στερήσει μια επιχείρηση του δικαιώματος να προστατεύει τα εμπορικά συμφέροντά της, ορισμένες συμπεριφορές έχουν καταχρηστικό χαρακτήρα, εφόσον σκοπούν ειδικά στην ενίσχυση της εν λόγω δεσπόζουσας θέσεως και στην καταχρηστική εκμετάλλευσή της. Επομένως, η εκ μέρους επιχειρήσεως με δεσπόζουσα θέση άρνηση πωλήσεως ουσιώδους συστατικού στους ανταγωνιστές της συνιστά αφεαυτής κατάχρηση της εν λόγω δεσπόζουσας θέσεως.

(βλ. σκέψη 306)

14. Κατά την ανάλυση εκ μέρους της Επιτροπής των αποτελεσμάτων πράξεως συγκεντρώσεως απόκειται σε αυτή να αποδείξει, όσον αφορά τη μελλοντική εξέλιξη της αγοράς, βάσει ισχυρών αποδείξεων και με επαρκή βαθμό πιθανολογήσεως, όχι μόνον ότι η ενδεχόμενη συμπεριφορά που προβλέπει θα λάβει χώρα στο εγγύς σχετικά μέλλον, αλλά και ότι, επιπλέον, η συμπεριφορά αυτή θα καταλήξει στη δημιουργία ή στην ενίσχυση δεσπόζουσας θέσεως στο εγγύς σχετικά μέλλον. Δεν αρκεί ότι η Επιτροπή προβάλλει μια σειρά λογικών αλλά υποθετικών σταδίων, η υλοποίηση των οποίων θα έχει, όπως φοβάται,

αρνητικές συνέπειες για τον ανταγωνισμό σε διάφορες αγορές. Οφείλει, αντιθέτως, να αναλύσει ειδικά την πιθανή εξέλιξη εκάστης αγοράς στην οποία ισχυρίζεται ότι κατέδειξε τη δημιουργία ή την ενίσχυση δεσπόζουσας θέσεως λόγω της κοινοποιηθείσας συγκεντρώσεως, στηριζόμενη σε ισχυρές αποδείξεις.

(βλ. σκέψεις 327, 429, 433, 464)

15. Το γεγονός ότι το Πρωτοδικείο έλαβε υπόψη τις απαντήσεις που έδωσαν οι διάδικοι στις ερωτήσεις που τους υποβλήθηκαν ως μέτρα οργανώσεως της διαδικασίας βάσει του άρθρου 64, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, ενώ ο έτερος διάδικος είχε τη δυνατότητα να λάβει θέση επί των στοιχείων αυτών κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, δεν συνιστά παράβαση του άρθρου 48 του κανονισμού.

(βλ. σκέψη 505)

16. Από το γεγονός ότι, σε αντίθεση με ό,τι ισχύει όταν μια απόφαση εντάσσεται στο πλαίσιο πάγιας πρακτικής όσον

αφορά το περιεχόμενό της, στην περίπτωση κατά την οποία η Επιτροπή διευρύνει το περιεχόμενο πρακτικής δεν μπορεί να αρκестθεί σε συνοπτική αιτιολόγηση αλλά οφείλει να προβεί σε ρητή αιτιολόγηση, δεν μπορεί να συναχθεί ότι η Επιτροπή οφείλει, πέραν της αιτιολόγησης της απόφασής της με παραπομπή στον φάκελο της υποθέσεως που αποτελεί αντικείμενο της απόφασής, να εκθέσει ειδικά τους λόγους για τους οποίους κατέληξε σε διαφορετικό συμπέρασμα από εκείνο στο οποίο κατέληξε σε προηγούμενη υπόθεση που αφορούσε παρεμφερείς ή όμοιες περιπτώσεις ή τους ίδιους επιχειρηματίες.

(βλ. σκέψη 513)

17. Η Επιτροπή δεν μπορεί να αποστεί από τους κανόνες που η ίδια επέβαλε στον εαυτό της. Επομένως, στο μέτρο που η ανακοίνωση όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού αναφέρει με επιτακτικές διατυπώσεις τη μέθοδο με την οποία η Επιτροπή προτίθεται να ορίσει τις αγορές στο μέλλον και δεν επιφυλάσσει κανένα περιθώριο εκτιμής, η Επιτροπή πρέπει πράγματι να λάβει υπόψη τις διατάξεις της ανακοίνωσης αυτής.

Η Επιτροπή διατηρεί μεγάλη ελευθερία δράσεως οσάκις εκφράζεται σε ανακοίνωση κατά τρόπο που της αφήνει τη δυνατότητα να επιλέξει, μεταξύ των

κατηγοριών στοιχείων ή προσεγγίσεων που μπορούν θεωρητικά να ασκήσουν επιρροή, αυτά που ενδείκνυται καλύτερα στις συνθήκες συγκεκριμένης περίπτωσης.

Συναφώς, η Επιτροπή δεν δεσμεύθηκε, με την ανακοίνωση όσον αφορά τον ορισμό της αγοράς, να χρησιμοποιήσει συγκεκριμένη και ειδική μέθοδο προκειμένου να εκτιμήσει τη δυνατότητα υποκαταστάσεως στο επίπεδο της ζήτησεως. Αντιθέτως, διαπίστωσε ότι η προσέγγιση που θα υιοθετήσει θα πρέπει να ποικίλλει ανάλογα με τις συνθήκες κάθε ατομικής περιπτώσεως και διατήρησε σημαντικό μέρος του περιθωρίου εκτιμής που διαθέτει προκειμένου να μπορεί να αντιμετωπίσει κάθε περίπτωση με τον ενδεδειγμένο τρόπο.

(βλ. σκέψεις 516, 519)

18. Όσον αφορά την εξέταση εκ μέρους της Επιτροπής της συμβατότητας πράξεως συγκεντρώσεως με την κοινή αγορά, στο μέτρο που το σημείο 36 της ανακοίνωσης όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού διευκρινίζει ότι «[η] δυνατότητα εναλλαγής των προϊόντων από τον καταναλωτή ή οι ομοιότητες όσον αφορά τα χαρακτηριστικά τους δεν αποτελούν, καθεαυτές, επαρκή κριτήρια, δεδομένου ότι η ευαισθησία των πελατών στις μεταβολές των σχετικών τιμών εξαρτάται και από άλλους παράγοντες», από το χωρίο αυτό προκύπτει, a contrario, ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, ή μάλλον κατά γενικό κανόνα, υπό την επιφύλαξη

ειδικών περιστάσεων που καταδεικνύουν το αντίθετο, προϊόντα ως προς τα οποία υφίσταται δυνατότητα εναλλαγής και τα οποία παρουσιάζουν παρεμφερή χαρακτηριστικά είναι δυνατόν να υποκαθίστανται αμοιβαία.

(βλ. σκέψη 524)

19. Όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 82 ΕΚ, η διαπίστωση της υπάρξεως δεσπόζουσας θέσεως δεν συνεπάγεται αφεαυτής αιτίαση έναντι της οικείας επιχείρησης, αλλά σημαίνει απλώς ότι η επιχείρηση φέρει, ανεξαρτήτως των αιτιών που δημιούργησαν τη θέση αυτή, ιδιαίτερη ευθύνη να μη θίξει με τη συμπεριφορά της τον ουσιαστικό και ανόθευτο ανταγωνισμό στην κοινή αγορά. Επιπλέον, η έννοια της καταχρηστικής εκμεταλλεύσεως του άρθρου 82 ΕΚ είναι αντικειμενική έννοια η οποία αφορά τις συμπεριφορές επιχειρήσεως με δεσπόζουσα θέση οι οποίες μπορούν να επηρεάσουν τη δομή μιας αγοράς όπου, λόγω ακριβώς της παρουσίας της εν λόγω επιχείρησης, ο ανταγωνισμός είναι ήδη αποδυναμωμένος και οι οποίες έχουν ως αποτέλεσμα να εμποδίζουν, με τη χρήση διαφορετικών μέσων από εκείνα που διέπουν τον συνήθη ανταγωνισμό των προϊόντων ή υπηρεσιών βάσει των παροχών των επιχειρηματιών, τη διατήρηση του βαθμού ανταγωνισμού που υφίσταται ακόμη στην αγορά

ή την ανάπτυξη του ανταγωνισμού αυτού.

Σε περίπτωση κατά την οποία ο μόνος ανταγωνισμός που υφίσταται σε δεδομένη αγορά είναι έμμεσος και ήδη σχετικά περιορισμένος, το γεγονός ότι μια επιχείρηση αγοράζει τον μόνο ανταγωνιστή που πραγματοποιεί ακόμη πωλήσεις στην αγορά αυτή είναι ιδιαίτερα επιβλαβές. Πρέπει να εφαρμοστούν, κατ' αναλογία, οι προαναφερθείσες αρχές που διαμορφώθηκαν στο πλαίσιο της απαγορεύσεως των καταχρηστικών εκμεταλλεύσεων δεσπόζουσας θέσεως στο παρακείμενο νομικό πλαίσιο του ελέγχου των συγκεντρώσεων θεωρώντας ότι όσο σημαντικότερη είναι η ηγεμονία επιχείρησης τόσο περισσότερο φέρει ιδιαίτερη ευθύνη να απέχει από κάθε ενέργεια ικανή να αποδυναμώσει περαιτέρω, ή κατά μείζονα λόγο να εξαφανίσει, τον ανταγωνισμό που υπάρχει ακόμη στην αγορά.

Επομένως, υπό τις συνθήκες αυτές, στα μέρη της συγκεντρώσεως απόκειται να προσκομίσουν αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία προκύπτει ότι δεν υπήρχε ουσιαστικός ανταγωνισμός στην αγορά πριν από τη συγκέντρωση.

(βλ. σκέψεις 549-551)

20. Στο πλαίσιο του κανονισμού 4064/89 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων η Επιτροπή μπορεί

μόνον να αποδεχθεί την ανάληψη δεσμεύσεων ικανών να καταστήσουν την κοινοποιηθείσα πράξη συμβατή προς την κοινή αγορά. Συναφώς, οι διαρθρωτικές δεσμεύσεις που προτείνουν οι επιχειρήσεις πληρούν το κριτήριο αυτό μόνο στο μέτρο που η Επιτροπή μπορεί να καταλήξει, με βεβαιότητα, στο συμπέρασμα ότι θα είναι δυνατόν να τεθούν σε εφαρμογή οι δεσμεύσεις αυτές και ότι οι νέες εμπορικές δομές που προκύπτουν θα είναι αρκούντως βιώσιμες και διαρκείς ώστε να μην δημιουργηθεί ούτε να ενισχυθεί στο εγγύς μέλλον δεσπόζουσα θέση ούτε να προκληθούν όσον αφορά τον ουσιαστικό ανταγωνισμό τα εμπόδια τα οποία οι δεσμεύσεις σκοπούν να εμποδίσουν.

(βλ. σκέψεις 555, 612)

21. Προκειμένου να εξασφαλισθεί η ασφάλεια δικαίου και η καλή διοίκηση της δικαιοσύνης, πρέπει, για να είναι παραδεκτή η προσφυγή, τα ουσιαστικά πραγματικά και νομικά στοιχεία στα οποία στηρίζεται να προκύπτουν, έστω συνοπτικά, αλλά κατά τρόπο συνεκτικό και κατανοητό, από το κείμενο του ίδιου του δικογράφου της προσφυγής. Συναφώς, μολονότι το σώμα του δικογράφου της προσφυγής μπορεί να στηρίζεται και να συμπληρώνεται, ως προς ειδικά σημεία, με παραπομπές σε αποσπάσματα συνημμένων σε αυτό εγγράφων, γενική παραπομπή σε άλλα έγγραφα, έστω συνημμένα στο δικόγραφο της προσφυγής, δεν μπορεί να

αντισταθμίσει την έλλειψη ουσιαστών στοιχείων της νομικής επιχειρηματολογίας, τα οποία πρέπει να περιλαμβάνονται στο δικόγραφο της προσφυγής.

(βλ. σκέψη 592)

22. Η διαδικασία προσβάσεως στον φάκελο στις υποθέσεις ανταγωνισμού αποσκοπεί στο να καταστεί δυνατόν στους αποδέκτες μιας ανακοινώσεως αιτιάσεων να λάβουν γνώση των αποδεικτικών στοιχείων που περιλαμβάνονται στον φάκελο της Επιτροπής, προκειμένου να μπορέσουν να εκφέρουν λυσιτελώς γνώμη επί των συμπερασμάτων στα οποία κατέληξε η Επιτροπή βάσει των στοιχείων αυτών. Το δικαίωμα προσβάσεως στον φάκελο δικαιολογείται από την ανάγκη να εξασφαλιστεί στις επιχειρήσεις η δυνατότητα να αμυνθούν λυσιτελώς κατά των αιτιάσεων που διατυπώθηκαν εις βάρος τους με την εν λόγω ανακοίνωση.

Εντούτοις, η Επιτροπή μπορεί να αρνηθεί την πρόσβαση σε ορισμένα έγγραφα, ιδίως στα έγγραφα ή τμήματα εγγράφων που περιέχουν επιχειρηματικά απόρρητα άλλων επιχειρήσεων, στα εσωτερικά έγγραφα της Επιτροπής, στις πληροφορίες που παρέχουν τη δυνατότητα εντοπισμού των καταγγελλόντων που επιθυμούν να μην αποκαλυφθεί η ταυτότητά τους, καθώς και στις πληροφορίες που κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή υπό την επιφύλαξη τηρήσεως του εμπιστευτικού χαρακτήρα.

Μολονότι οι επιχειρήσεις έχουν δικαίωμα προστασίας των επαγγελματικών τους απορρήτων, το δικαίωμα αυτό πρέπει να σταθμίζεται με την κατοχύρωση των δικαιωμάτων άμυνας. Επομένως, η Επιτροπή μπορεί να υποχρεωθεί να συμβιβάσει αντιτιθέμενα συμφέροντα μέσω της επεξεργασίας μη εμπιστευτικών εκδοχών εγγράφων που περιέχουν επιχειρηματικά απόρρητα ή άλλα ευαίσθητα στοιχεία. Οι ίδιες αρχές έχουν εφαρμογή στην πρόσβαση στους φακέλους στις υποθέσεις συγκεντρώσεως που εξετάζονται στο πλαίσιο του κανονισμού 4064/89 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων, έστω και αν η εφαρμογή των αρχών αυτών μπορεί ευλόγως να εναρμονισθεί με την επιτακτική ανάγκη ταχύτητας που χαρακτηρίζει τη γενική οικονομία του εν λόγω κανονισμού. Δεν χρειάζεται να εφαρμοστεί διαφορετική ή πλέον εκτεταμένη προστασία όσον αφορά τα δικαιώματα άμυνας στον τομέα του ελέγχου των συγκεντρώσεων απ' ό,τι στον τομέα των παραβάσεων.

(βλ. σκέψεις 629-631)

23. Σε μια διοικητική διαδικασία στον τομέα του ανταγωνισμού επιβάλλεται να γίνει διάκριση μεταξύ των αποκλειστικά επιβαρυντικών στοιχείων και των απαλλακτικών εγγράφων ή των εγγράφων που περιέχουν απαλλακτικά στοιχεία όσον αφορά την πρόσβαση στον φάκελο. Τα επιβαρυντικά στοιχεία ασκούν επιρροή μόνο καθόσον η Επιτροπή στηρίζεται σ' αυτά, οπότε η κοινοποίησή τους έχει σημασία, αλλά εάν δεν λαμβάνονται υπόψη ως αποδεικτικό υλικό, η μη κοινοποίησή τους δεν ασκεί καμία επιρ-

ροή στη νομιμότητα της διαδικασίας. Αντιθέτως, εάν αποδειχθεί ότι μια επιχείρηση δεν είχε πρόσβαση, στο στάδιο της διοικητικής διαδικασίας, σε απαλλακτικό έγγραφο, δηλαδή σε στοιχείο το οποίο θα μπορούσε να είναι χρήσιμο για την άμυνά της και στην περίπτωση κατά την οποία η εν λόγω επιχείρηση είχε μπορέσει να το επικαλεστεί η διοικητική διαδικασία θα είχε καταλήξει σε διαφορετικό αποτέλεσμα, η συλλογιστική στην απόφαση η οποία επηρεάζεται από το έγγραφο αυτό πρέπει, καταρχήν, να θεωρηθεί εσφαλμένη.

(βλ. σκέψη 649)

24. Αίτηση εμπιστευτικής μεταχειρίσεως μπορεί να δικαιολογήσει την άρνηση προσβάσεως σε έγγραφα που προέρχονται από τρίτους, όπως οι καταγγελίες, σε διαδικασία στον τομέα του ανταγωνισμού. Πράγματι, μια επιχείρηση που κατέχει δεσπόζουσα θέση στην αγορά μπορεί να υιοθετήσει αντίποινα κατά των ανταγωνιστών, των προμηθευτών ή των πελατών που συνεργάστηκαν στην έρευνα την οποία διεξήγαγε η Επιτροπή και, υπό τις συνθήκες αυτές, οι τρίτες επιχειρήσεις που διαβιβάζουν στην Επιτροπή, κατά τη διάρκεια των ερευνών που διεξάγει, έγγραφα ως προς τα οποία εκτιμούν ότι η διαβίβασή τους θα μπορούσε να προκαλέσει αντίποινα εις

βάρος τους δεν μπορούν να το πράξουν παρά μόνον γνωρίζοντας ότι η αίτησή τους για εμπιστευτική μεταχείριση θα ληφθεί υπόψη.

της παρέσχε τη δυνατότητα να εκφράσει εγκαίρως την άποψή της επί των αιτιάσεων που έγιναν δεκτές.

(βλ. σκέψη 650)

(βλ. σκέψεις 692, 693)

25. Το δικαίωμα ακροάσεως στις διαδικασίες περί ανταγωνισμού αφορά μόνο τις αντιρρήσεις που η Επιτροπή προτίθεται να λάβει υπόψη.

26. Μολονότι το γράμμα του άρθρου 18, παράγραφος 1, του κανονισμού 4064/89 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων σημαίνει ότι τα μέρη συγκεντρώσεως πρέπει να είναι σε θέση να διατυπώσουν παρατηρήσεις ήδη από την κίνηση της διαδικασίας, δεν συνεπάγεται ότι η Επιτροπή πρέπει να παράσχει πρόσβαση στον διοικητικό φάκελο στο εν λόγω πρώιμο στάδιο. Η ανάγκη των μερών να έχουν πρόσβαση στον διοικητικό φάκελο της Επιτροπής προκειμένου να μπορέσουν να αμυνθούν, τελικώς, κατά των αιτιάσεων που προέβαλε η Επιτροπή με την ανακοίνωση των αιτιάσεων δεν πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι υποχρεώνει την Επιτροπή να τους επιτρέψει την πρόσβαση στον φάκελο της τμηματικής καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας, πράγμα που θα συνιστούσε δυσανάλογη επιβάρυνση για το θεσμικό όργανο.

Επομένως, δεδομένου ότι με την απόφαση κινήσεως διαδικασίας δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού 4064/89 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων δεν σκοπεύεται να απευθυνθούν αντιρρήσεις στα μέρη, αλλά απλώς να διατυπωθούν προσωρινώς οι σοβαρές αμφιβολίες που έχει η Επιτροπή και την ωθούν στην κίνηση του δεύτερου σταδίου της έρευνας, μια επιχείρηση δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι η έλλειψη προσβάσεως στον φάκελο πριν από την αποστολή της ανακοινώσεως των αιτιάσεων υπονόμευσε τη δυνατότητά της να αμυνθεί. Το γεγονός ότι η επιχείρηση είχε, πράγματι, την ευκαιρία να υποβάλει τις γραπτές και προφορικές παρατηρήσεις της επί της ανακοινώσεως των αιτιάσεων, αφού είχε πρόσβαση στον διοικητικό φάκελο της Επιτροπής,

(βλ. σκέψη 694)

27. Για να μπορέσει η Επιτροπή να τηρήσει το χρονοδιάγραμμα που προβλέπει ο κανονισμός 4064/89 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων, είναι ανάγκη οι ενδιάμεσες προθεσμίες που τάσσονται σε κάθε στάδιο της διαδικασίας να είναι επίσης σύντομες. Το γεγονός αυτό καθιστά λιγότερο ευνοϊκούς, εξ ορισμού, τους όρους υπό τους οποίους πρέπει να εργασθούν όλοι οι μετέχοντες στη διαδικασία, αλλά ο νομοθέτης θεώρησε ότι το κέρδος από πλευράς ταχύτητας της διαδικασίας στο σύνολό της δικαιολογεί τις θυσίες αυτές, ιδίως προκειμένου να ληφθεί υπόψη το εμπορικό συμφέρον των μερών της κοινοποιηθείσας συγκεντρώσεως να ολοκληρώσουν το σχέδιό τους όσο το δυνατόν ταχύτερα. Συναφώς, είναι ανάγκη να λαμβάνεται υπόψη, κατά την εκτίμηση των προβαλλομένων προσβολών των δικαιωμάτων άμυνας στο πλαίσιο διαδικασίας που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 4064/89, η επιτακτική ανάγκη της ταχύτητας που χαρακτηρίζει τη γενική οικονομία του εν λόγω κανονισμού.

Επιπλέον, δυνάμει του άρθρου 21 του κανονισμού 447/98 σχετικά με τις κοινοποιήσεις, τις προθεσμίες και τις ακροάσεις που προβλέπονται στον κανονισμό 4064/89, που έχει εφαρμογή ιδίως στην προθεσμία απαντήσεως σε ανακοίνωση αιτιάσεων η οποία καθορίζεται σύμφωνα με το άρθρο 13 του ίδιου κανονισμού, η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη τον χρόνο που είναι αναγκαίος για την προετοιμασία των δηλώσεων και τον επείγοντα χαρακτήρα της υποθέσεως. Επομένως, στην Επιτροπή απόκειται να συμβιβάσει, στο μέτρο του δυνατού, τα δικαιώματα άμυνας των μερών και την ανάγκη ταχείας εκδόσεως οριστικής αποφάσεως.

Υπό τις συνθήκες αυτές, τα μέρη κοινοποιηθείσας συγκεντρώσεως μπορούν να επικαλεστούν τη βραχύτητα των προθεσμιών που διέθεταν στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής μόνον καθόσον οι προθεσμίες αυτές δεν είναι ανάλογες προς τη διάρκεια της διαδικασίας στο σύνολό της.

(βλ. σκέψεις 701-703)

28. Μολοντί το καθεστώς του συμβούλου ακροάσεων τροποποιήθηκε με την έναρξη της ισχύος της αποφάσεως 2001/462 σχετικά με τα καθήκοντα του συμβούλου ακροάσεων σε ορισμένες διαδικασίες ανταγωνισμού, ιδίως στο μέτρο που, σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 2, της αποφάσεως αυτής, υπάγεται εφεξής διοικητικά στο μέλος της Επιτροπής που είναι αρμόδιο για θέματα ανταγωνισμού αντί να υπάγεται στη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού, από την απόφαση αυτή προκύπτει σαφώς ότι τα νέα καθήκοντα του συμβούλου ακροάσεων υποκαθίστανται άμεσα στα παλαιά καθήκοντα του ίδιου ονόματος δυνάμει της αποφάσεως 94/810. Υπό τις συνθήκες αυτές, ελλείψει αποφάσεως περί παύσεως των καθηκόντων του σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 1, της αποφάσεως 2001/462, ο πρώην σύμβουλος ακροάσεων εξακολούθησε να ασκεί τα καθήκοντά του μετά την έναρξη της ισχύος της αποφάσεως αυτής.

Η ερμηνεία αυτή των προμνημονευθέντων κεμένων ενισχύεται από την αντικειμενική ανάγκη που υπήρχε, ως προς τα καθήκοντα του συμβούλου ακροάσεων, να εξασφαλισθεί λειτουργική συνέχεια σύμφωνα με την αρχή της χρηστής διοικήσεως. Η απόφαση 2001/462 κατ' ανάγκη τέθηκε σε ισχύ σε χρόνο κατά τον οποίο ορισμένες διαδικασίες βρίσκονταν ήδη εν εξελίξει. Εάν η συνέπεια της ενάρξεως της ισχύος της αποφάσεως 2001/462, σε συνδυασμό με την έλλειψη διορισμού νέου συμβούλου ακροάσεων, ήταν ότι κανείς δεν ήταν εξουσιοδοτημένος να ασκήσει τα καθήκοντα αυτά, θα ήταν αδύνατον να συνεχιστεί η διεξαγωγή των διαδικασιών αυτών, πράγμα το οποίο θα είχε στερήσει τόσο τις διατάξεις του κανονισμού 4064/89 όσο και τις διατάξεις της αποφάσεως 2001/462 από την πρακτική τους αποτελεσματικότητα όσον αφορά τις διαδικασίες αυτές. Επομένως, ο σύμβουλος ακροάσεων που ασκούσε τα καθήκοντά του κατά τον χρόνο ενάρξεως της ισχύος της αποφάσεως 2001/462 διατήρησε την εξουσία να ασκήσει τα καθήκοντα αυτά μέχρι νεωτέρας διαταγής, τουλάχιστον προκειμένου να ολοκληρωθούν οι διαδικασίες των οποίων είχε ήδη επιληφθεί.

(βλ. σκέψεις 719, 720)

29. Τα θεμελιώδη δικαιώματα αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των γενικών αρχών του δικαίου των οποίων την τήρηση διασφαλίζει ο κοινοτικός δικαστής. Συναφώς, το Δικαστήριο και το Πρωτοδικείο λαμβάνουν υπόψη τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών καθώς και τα στοιχεία που προκύπτουν από τις διεθνείς συμβάσεις περί προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου στη σύναψη των οποίων συνέβαλαν ή στις οποίες προσχώρησαν τα κράτη μέλη. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών ενέχει, συναφώς, ιδιαίτερη σημασία. Άλλωστε, κατά το άρθρο 6, παράγραφος 2, ΕΕ, «η Ένωση σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, [...] και όπως προκύπτουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, ως γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου».

(βλ. σκέψη 725)